

İktidar: Kişiler-arası, Organizasyonel ve Global Boyutları

Pazartesi, 26 Eylül 2005

KONU: Konformizm/Uyum ve Etki, sonra iktidarın üç şeklinin tanıtımı: Manipülasyon, İkna ve Baskı.

Önceki dersimizden bir tablo:

	Konformizm/uyum	Riayet
etkileme düzeyi	akranlar	hierarşi
cevabın doğası	taklit (homojen performans)	emirleri/talimatları takip etmek/uygulamak çeşitleme potansiyeli var
beklenti	ima edilmiş	açıkça belirtilmiş, emirler/talimatlar
deneğin açıklaması	gönüllü olduğunu iddia ediyor farklı sebeplerle değişebilir	gönülsüz otorite altında hiçbir seçeneğinin olmayışı

(Filmde gösterilen) Milgram deneyi: Denek, katılımcılardan birini şok etmesi gereken başka iki kişiyle bir yere yerleştirilir. Ancak dördüncü kişinin üzerinde uygulanacak olan şok, şoku uygulayacak olan her üç kişiden birinin önerdiği en az düzeyde şok olmalıdır. Ancak müttetik iki kişinin varlığı denek (gerçek deneyinki) için **normatif bir çerçeve** oluşturmaktadır.

--Üç kişi arasında bir **sorumluluk dağılımı** vardır.

--Diğer ikisinden birisi ayrılırsa, mukavemet mümkün olur, dolayısıyla denek biraz daha az şok olur. **İtaatsizlik** cezasız kalır.

--Deneyi yapan kişi için (projenin direktörü), grubun tamamında **rıza/uyum sağlayamamak/uygulayamamak** birey üzerindeki **iktidarı da azaltır**.

Bu durumdan, *kuvvetli grup baskısının otoriteyi nasıl etkisiz hale getirebildiğini* öğreniyoruz. Örneğin, sivil itaatsizlik ve yasadışı örgüt üyeliğini düşünün.

Otoriteye boyun eğmemizi sağlar mı?

Meşru bir otorite bir eylemi desteklerse, denek/kişi isteneni yapacaktır, özellikle sorumluluk dağıtılmışsa. Bu **durumsal yapının boyu eğmeği** daha olası hale getirmek için nasıl manipüle edilebildiğini gösterir.

--Çevre kurum ya da kültürden bir bireyi belirlerseniz, bu onun üzerindeki baskıyı azaltır ve onlar daha az boyun eğler. Janis makalesinde **grupdüşüncesinden** söz ediyor. Karar vericiler buldukları topluluklarda izole edilmiş durumdadırlar ve kendi aralarında ve yakın akranlarıyla oldukça az alış-veriş vardır, bu nedenle, izole olmamış olsalar, vermeyecekleri kararları verirler.

Bu tür araştırmalar Amerikanın güneyindeki ırkçılık ve Nazi Almanyasında boyun eğmenin boyutlarını araştıran çalışmaları kapsamıştır. Uzmanlar hangi koşullarda insanların tek başlarına olduklarında yanlış buldukları şeyleri kabul ettiğini bilmek istemişlerdir. Kelman konformizmin/uyumun derecelerinde çeşitlilikler olduğunu savunmuştur. Boyun eğme ve konformizmi tamamen birbirinden farklı olarak değil de bir sürekliliğin noktaları olarak düşünmemiz gerekir. Kelman pek çok farklı aşamayı önermiştir.

* **Rıza gösterme/boyun eğme** ödül ya da ceza beklentisi üzerine dayanır ve aynı zamanda **denetleme** kapasitesine de bağlıdır.

Sigarayı-bırakma grubu örneğini ele alalım: Bir grup üyesi sigara içmeyeceğine dair söz verir, ancak dışarı çıkar çıkmaz (gruptan uzaklaşır uzaklaşmaz), bir sigara yakar. Sadece grup bağlamında, gruptaki diğer insanlar tarafından gözlemlendiğinde, uyum sağlar.

* **özdeşleşme**—referans grubu tarafından kabul edilme arzusu

--ait olma hissi

--ilişki devam ettiği sürece devam eder ve önemini korur

--örneğin, onay almak için, çalışan, patronuyla sigara içer

* **içselleştirme**—grubun gündemi meşru olarak kabul edilir çünkü bireyin kendi değerleriyle uyumludur ve kişi o değerleri kabul ettiği sürece bu durum devam eder

* **Durumsal faktörler** (zaman, duygulanım, onay, değerler vb.) uyumun derecesinde farklılık yaratır. Bireyin uzlaşma boyutları ilişkiye ve duruma bağlıdır. Amerikan kültüründe görülen bireycilik bir kişinin kişiliğinin uzlaşıp uzlaşmayacağını belirlediğini düşünmemizi istese de, deneyler sosyal değişkeni, durumun organizasyonunun değiştirerek bir kişinin davranışını nasıl etkileyebileceğimizi gösteriyor.

Neler iktidar olarak tanımlanır? Sonuçları olan maksatlar. Peki ya boyun eğme?

Deneyler, açık emirler ve durumun yapısından ziyade ima edilen/üstü kapalı normların insanların davranışlarını değiştirebildiğini gösteriyor. Başkalarını kontrol edebilmek için grup baskısı bilgisini kullanabilme becerisi iktidarın kullanımı için bir kaynak olabilir.

Konformizm/uyum başkalarını kontrol etmek için kullanılabilir ve bu durum bizim birinci çeşit iktidar tanımımıza, manipülasyona, uyar.

MANİPÜLASYON

Manipülasyon = gizlenmiş maksat + bir başkasına bir şey yaptırmak (sonuç)

Manipülasyon sosyal etkileşimde yaygın bir iktidar çeşitidir. Manipülasyon, **aktörün maksadı hakkında yanlış bir izlenim vermek** için iletişimin değiştirildiği durumlarda ortaya çıkar. Manipülasyon **kişiler arası** ilişkilerde yaygındır.

Örneğin—*Yakala Yakalayabilirsen* adlı filmde bir adam farklı mesleklerden bir insanmış gibi davranır—insanların beklentileri vardır—çünkü bu adam üniforma giyip, ikna edici bir biçimde konuşuyordu, insanlarda sanki ona gerçekmiş gibi davranmak zorunda hissediyorlardı.

--“Hilekâr” adamın—kelimenin aslı “güvenilir adam”dır—amacı insanların ona güvenmesini sağlamak [güvenlerini kazanmak], daha sonra da bu güveni kendi çıkarı için kullanmaktır.

Manipülasyon sadece yüz-yüze iletişimle sınırlı değildir; yakın bir ilişki *olmadan* da meydana gelebilir. Söz konusu kişi bir iktidar ilişkisinin nesnesi olduğunun farkına varmayabilir.

Sembolik iletişim uygulanır—kişinin bilgisini sınırlamak için üstü kapalı şeyler önerilir.

Durumu yanlış aktaran kelimeler/konuşmalar yapılır:

--Temiz Gökyüzü Yasası atmosferdeki Merkür seviyesini *artıracak* (bilinçli ve ironik olarak)

--Amerikalıların % 51'i Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanmasının ardındaki ismin Saddam Hüseyin olduğunu düşünüyorlar—ki bu doğru değil—çünkü Bush konuşmalarında Saddam'ın ismini “terör” kelimesiyle yan yana kullanarak, her ikisinin birlikte olduğu *sembolik mesajını* verdi.

Manipülasyon aynı zamanda **durumsal** da olabilir—kişinin çevresini değiştirdiğinizde:

--pazar manipülasyonu—rafineriler pazar fiyatını artırabilmek için petrol kapasitesini düşürürler

--Enron, eyalet fahiş fiyatlarda enerji alımını kabul edene kadar, Kaliforniyayı umutsuzluğa sürükledi ve eyaletin elektrik şebekesini kapattı.

*** Manipülasyon sembolik ya da durumsal olabilir.**

İKNA

Kişi bir başkasının argümanını kendi davranışının temeli olarak aldığı anda ikna başarılı olur. Ne ödül, ne ceza, ne de yönlendirme vardır—ikna bunların yerine sadece **mantık, sağduyu ve argüman** üzerine kuruludur.

İkna da **farklı bir kapasite** söz konusudur—iktidar sahibinin kişiliği, yeteneği, becerisi, ve gücün nesnesi durumunda olan kişinin zayıflığına/savunmasızlığına bağlıdır, fakat durumu kabul etme isteği sadece argümanın nasıl sunulduğuna bağlıdır.

İletişim araçlarını kontrol, ikna edebilme ve manipüle edebilme becerisini etkiler.

--Medya ile birlikte, maksat maskelenmiş durumda mıdır?

--örneğin, GE [çevirmenin notu:General Electrics firması] NBC kanalının sahibi—7 Kasım 2000'de GE'nin CEO'su NBC haber odasına girdi ve onlara oylama daha bitmeden seçimi Bush'un kazandığını ilan etmelerini istedi ve NBC de yaptı—anketlerin Gore'un önde gittiğini göstermesine rağmen.

*İkna—bahsedilen yetenek ve becerinin dışında--çok az **kaynak kullanımı** gerektirir.

Manipülasyon daha fazla kaynak gerektirir çünkü iki metni de muhafaza eder. Fakat her ikisi de daha az karşı çıkış uyandırır, dolayısıyla da daha başarılı iktidar çeşitleridir.

BASKI

Baskı genellikle **beden üzerinde, fiziksel olarak kişi üzerinde kontrol** olarak tanımlanır.

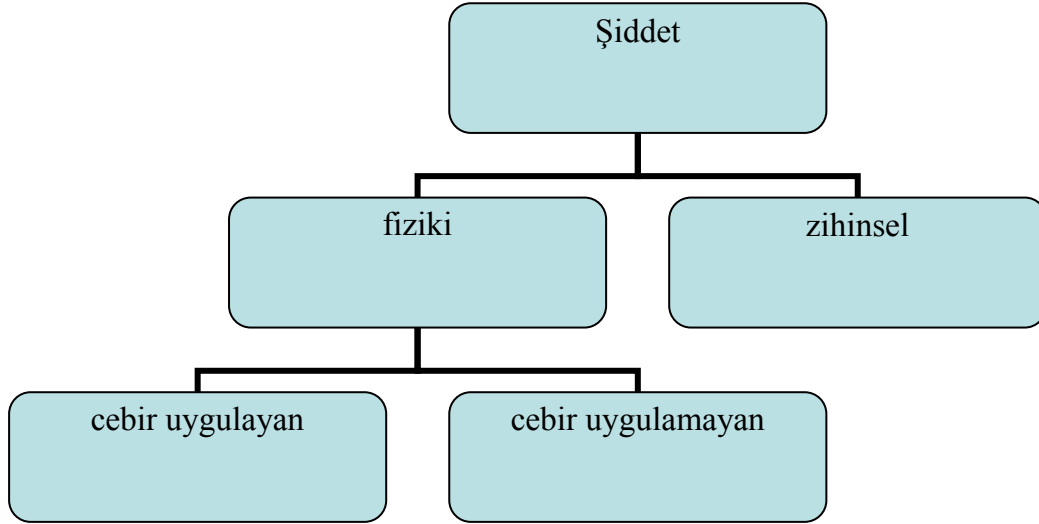
Eylem *doğrudan* beden üzerine yöneltilir:

--bedensel zararlar/yaralanma ya da ölüm—bu iktidarın sınırlarını bildiren durumdur—kontrol uygular

--tahakküm edilenin özneliğiyle en az düzeyde ilgilenir—aslında fikri/beyni göz ardı ederek beden üzerinde yoğunlaşır

--genellikle işkencede yapıldığı gibi bedensel fonksiyonlara ket vurur

--fiziki hareketlere engeller/sınırlandırmalar yaratır

Şiddeti, **şiddet tehditinden (baskı/zorlama)** ayırmalıyız. Tehdit, iletişimsel bir ilişkiyi içerir—sembolik iletişim—ki bu da güce maruz kalanın bir beyni ve kapasitesi olduğunu kabul eder. “Bunu yap yoksa ...” bir tehdittir; maruz kalan kişi durumu değerlendirme ve bir **karar verme** kapasitesine sahiptir.

Şiddet tehditine karşılık gerçek şiddet=elinde bir tabanca tutmağa karşın tabancayı ateşlemek --eğer tehditi bir kez tamamlarsan/gerçekleştirirsen, tehdit o zaman daha gerçek hale gelir --örneğin, anne-babanın memnuniyetsizliği ve ceza tehditi çocuğu tekrar suç işlemekten alıkoyar (caydırıcılık)

Sosyal etkileşim sırasında, kategoriler birbirine karışır ve her durumda, uygulanan birden fazla çeşit iktidar vardır. Formlar, kategoriler, ya da iktidar çeşitleri analitik kategorilerdir, bazen bunları “ideal tipler” olarak adlandırırız, empirik olmaktan ziyade tamamen kavramsallaştırılmış olan.

Çoğunlukla şiddeti **total asimetri** ile alakalandırırız, taraflar arasında en fazla eşitsizliğin olduğu durumlarla mesela, tecavüz, çocuk tacizi, idam cezası gibi.

İnsanların eylemlerine yön vermekle, onların bedenlerini harekete geçirmek/manipüle etmek arasında fark vardır.

* **şiddet tehdidi**

- otoritenin kullanımı şiddet *tehdidini* içerir (bir otorite çeşidi olarak)
- kişinin bireyselliği ortadan kaldırılmamıştır
- tehdit boyun eğme eğilimini güçlendirir, özellikle otorite içeren bir ilişki durumunda kişi sadece otoriteye riayet eder

* **şiddet**

- birey boyun eğmek *zorundadır*—direnc gösterirse ceza vardır
- şiddet bireyin bir şey *yapmamasını* sağlamak için daha iyidir
- harekete geçme özgürlüğünü ortadan kaldırır ve dolayısıyla **olumsuz olarak tanımlanır**—kişinin neler yapamayacağı üzerinden
- şiddeti kişinin karmaşık görevler yapmasını sağlamak için kullanamazsınız

* Kişi iktidarı elinde tutan kişinin gelecekteki inanırlılığının ve şiddet kullanma becerisi ve isteğinin farkında olur. Hem tehdit hem de şiddetten korku vardır.

--örneğin, ABD Hiroşimayı bombaladıktan sonra Nagasaki'yi neden bombaladı?

Birden fazla bomba olduğunu ispatlamak istedi (sadece iki tane olsa da), bu kapasiteye sahip olduğunu göstererek, Japonya'yı tehdit etti. Burada, şiddet kapasiteyi göstermek için kullanıldı fakat sonra tekrar kullanılmadı.

Gerçekten de, bedensel manipülasyon ve kontrol iktidardır, fakat bunlar şiddeti oluşturur. Bir de şiddetsiz/pasif olmak/pasif direniş ihtimali de vardır, halk/kamusal gösteriler ve oturma eylemleri gibi. Pasif-direnişte, insanlar *başka* bedenler üzerinde bir şeyler yapmak yerine diğer insanların eylemlerini önlemek/sınırlamak için *kendi* bedenlerini fiziksel nesnelere olarak kullanırlar. Başkalarının eylemleri, bir diyaloga ya da sembolik iletişime girmeden etkilenmiş olur.

* **şiddet içeren**—beden *üzerinde*

* **şiddet içermeyen**—bedenler *ile*

Şiddet başkalarının eylemlerini/hayatlarını **dolaylı yollarla** kontrol etmek için kullanılabilir:

--insanların hayatlarının her dakikasını **yapılandırma**

--**durumu tanımlamak, arzu edilen sonucu** elde etmek için durumu organize etmek

--insanlıktan çıkararak bir organizasyon üretmek—Goffman, üyelerinin hayatlarını tamamen kontrol eden bir yapılandırmanın olduğu total kurumdan bahsediyor.

--şiddet her zaman fiziksel tacizi gerektirmez—iyi karşılanabilir, hatta arzu edilebilir.

Kontrol görece olarak daha total bir şekilde uygulanır.

--**Erving Goffman**-vefat etmiş olan, UPenn'de [Pennsylvania Üniversitesi] sosyoloji profesörü.

total bir kurumun özellikleri:

1. hayatın bütün alanları bir otorite altındadır
2. aktiviteler büyük sayıdaki insanın gözü önündedir
3. günlük hayatın evreleri sıkı bir şekilde planlanmıştır
4. belirli belirtilen amaçlara ulaşmak için rasyonel bir plana bağlıdır

Total kurumlara örnekler hapisaneler, yatılı okullar, ordu, manastırlar, konsantrasyon kampları, yaşlılar evi ya da tımarhane olabilir.

Total bir kurumda neler olur

* **topyekun bir denetim** yaratılır—her şey açıkta yapılı

* çok sayıdaki tahakküm edilenle az sayıdaki tahakküm eden grup arasında büyük bir **asimetri** vardır (aralarında çok büyük bir **sosyal mesafe** vardır)

--en baştan beri kaynaklardaki dengesizlik/eşitsizlik

--bütün ortam bu dengesizliği yaratmak için kurulmuştur

--bütün organizasyon oligarşiden kaynaklanır—daha fazla olan tahakküm edilenleri kontrol altında tutabilmek için denetim gereklidir

* **mortifikasyon**(küçük düşürme/çürütme) süreci—birey özbenliğinden soyundurulur—*bedeni* değil ama *kişiyi* öldürür (beden ve özben arasındaki farka dikkat edin)
--özben istenmeyen bir şey olarak sunulur (örneğin, devlet mahkumdan nefret eder, manastır kişiyi değiştirmeğe çalışır)

--insanlar sosyal **rollerinden** mahrum edilmiş olur

--bütün ilişkilerinin, sosyal alış-verilerinin (aile, tüketici, vb.) bağlamından uzaklaştırılırlar = **sivil ölüm**

--hemen cezalandırmak ve daha sonra da tehdit unsuru olarak kullanmak için **boyun eğme testleri** tasarlanmıştır

--kişisel **tahrifat**—kişi, dünya işaretlerinden yoksun bırakılır, kişinin bütün göstergeleri kaybolur

--bazen doğrudan, kalıcı bir **sakatlama** (dövmeyle kazınan numaralar, şok terapisi, ameliyat)

* özbenlik alanları ihlal edilir—örneğin, kişisel bilgiler diğerlerinin ulaşımına açık olur, istenmeyen özellikler ifşa etmek, zorla beslemek, bağırsak hareketleri [tuvalet kullanımı] kontrol altında tutmak, zorla kişiler arası ilişki kurdurmak, kişileri/eşyaları aramak, grupları karıştırmak

* davranışın **kirletilmesi/bozulması**—otoriteler alanları işgal eder (seni kendilerine alıştırlar, mesela ilk adını kullanarak, fakat yine de uzakta durarak), kişinin şahsileştirilmesi

--aktör ve eylem arasına bir ayırım yoktur

--sonuçta rol ve kişi arasında bir ayırım yapamaz hale gelirsin

--örneğin, Profesör Silbey şehrin okul komisyonunda yer aldı, ancak fikirleri bazen “O bu duruma uymuyor. Burası MIT değil” gibi sözlerle geçiştirildi. Çünkü O bir profesördü/hocaydı ve bir ebeveyn ya da vatandaş rolünü diğer rolünden etkilenmeden uygulayamazdı.

sıkı disiplin—**zulüm etmek** olarak da adlandırılır

--tüm mahkumları kontrol eden görevlilerden izin almak zorunluluğu

--bu da **özgür iradenin kaybedilmesine** yol açar (mahkumların kendi bedenleri üzerinde hiçbir kontrolleri yoktur)

Mortifikasyon/çürütme sadece *kendi amacı için* de uygulanabilir, mesela konsantrasyon kampları, gulaglar, hapishaneler. Ya da, *belirli bir amaç için* kullanılabilir, sağlık hizmetleri/akıl hastanesi, faydacı bir amaç, ya da yeni bir bene sahip olma arzusu.

Eğer mortifikasyon/çürütme başarılı olursa, yeni bir ben yaratılmadan **eski ben yıkılır**.

--kültürsüzleştirilmiş, mülksüzleştirilmiş, çürütülmüş, **yenilenmeden yıkılmış**

--bu süreç kontrol için avantajlı olabilir

--**bununla birlikte, yeni bir ben olmadan, total kurumun dışında var olmak zordur**

manastır ve ordu—bunlar yeni bir ben sahibi olurlar ve genellikle dışarıda da başarılı olabilirler

Total kurumlarda insanlar yaşamayı nasıl başarırlar? Nasıl adapte olurlar?

***akran/ikincil ayarlamalar**

--yasak zevklerin zevkini çıkarırlar (kağıt oynamak, egzersiz yapmak gibi)—ki bunlar mahkumun hala kontrol altında olduğunu gösterir

--akranları arasındaki statüsü

--personele doğrudan meydan okumaz

*** kişisel ayarlamalar**

- kendi kabuğuna çekilir, muhalif olur
- kolonileşmek** en yaygınıdır—mahkum çürümüştür, dış dünyadan korunmak için kurumsal koruma arar
- değişir**—“mükemmel mahkum” olur
- soğukkanlılığı oynayan bir **yalnız** olur—ben bilinci ayrı kalır

Bu ayarlamalar grubun önemini göstermektedir.
Ben bilinci grubun bir eseridir/ürünüdür.

Zimbardo'nun hapishane/gardiyan deneyi iktidarı elinde tutanla nesnesi arasında şiddet kullanımı ve suistimaliyle sonuçlanabilen asimetric bir ilişki olduğunu gösterir. Bu ilişki *kişisel* değil de *durumsal* bir konudur.

Şiddet (bir iktidar çeşidi olarak)

- * sürekli gözetim
- * çoğu doğrudan şiddetten şiddet tehdidine doğru ilerler
- * insanlıktan çıkarmak
- * özgür iradenin kaybı
- * güçsüzleştirmek

Ne öğrendik: etkileşimin yapısı, rollerin organizasyonu, ve uzamsal organizasyon insan eylemini ciddi bir şekilde şekillendirebilir.